

Markedsbasert høsting

Kan vi få et mindre intensivt forskefiske?

Illustrasjonsfoto: Frank Gregersen, Nofima:

For å dempe de negative effektene av et intensivt vinterfiske, har myndighetene prøvd å regulere fisket på ulike måter – uten hell. Markedsproblemene i 2009, som førte til mottaksstopp midt i sesongtoppen, ga bedre resultater.

Fangstmønsteret påvirkes av fiskens vandringsmønster, fangstøkonomi og markedsforhold. Fisken vokser seg stor og fin ute i havet før den kommer svømmende helt inn til kysten – lett tilgjengelig for norske fiskere. Det fører til at store volum kom-

mer på land i avgrensede områder, i løpet av kort tid. Fangst på denne måten er effektivt, gir lave fangstkostnader og lavt drivstofforbruk. Fisken er stor og av god kvalitet. Eksempler på slik sesongbasert høsting er vinterfisket på gytemoden nordøstarktisk torsk, og fisket etter lodde og NVG-sild.

Problemer med sesongfiske

Et intensivt fiske skaper store utfordringer for målet om regional fordeling og jevn sysselsetting. Enkelte regioner får tilgang på store mengder fisk, mens andre får lite. Mottaks- og produksjonsapparatet må dimensjoneres for å ta imot og produsere

store volum i løpet av kort tid. Store volum inn i markedet øker faren for prisfall. Markeder som vil ha fersk fisk, og som forutsetter kontinuitet i leveransene hele året, er ofte utelukket med et slikt fangstmønster.

Kan sesongtopper unngås?

For å få jevnere landinger, har fisket blitt regulert på ulike måter. I 2006 og 2007 prøvde man distriktskvoter, som premierte fartøy som ville fiske torsk langt ute i havet utenfor hovedsesongen og levere til prioriterte områder. I 2008 ble fartøy som ville fiske torsk på høsten lokket med en ekstra bifangstkvote. →

“Markedsbasert høsting av fiskeressurser” er et forskningsprogram som har pågått over flere år, finansiert av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF). Målet for programmet er å innhente og systematisere kunnskap om virkninger av reguleringsregimer på samla verdiskaping, for derigjennom å forenkle og forbedre reguleringsystemene. Dette er viktig for å øke verdiskapingen i fiskerinæringen. I 2010 er det i programmet analysert hvordan finanskrisen påvirket landingsmønsteret, økonomien i levendefangst, verdiskaping i loddefisket, hvordan norsk fangstmønster er tilpasset krav til bruk av miljømerker og hvilke muligheter introduksjon av autoline i kystflåten gir.

Disse tiltakene lyktes bare i begrenset grad, fordi fangstratene faller og fangstkostnadene øker hvis torsken skal fanges utenom hovedsesongen. I den grad ordningene lykkes skjer det fordi kvoter overføres fra en lite mobil kystflåte til en mobil havfiskeflåte som kan fiske langt til havs og fryse fangsten om bord.

Mottaksstopp og sesongprofil

Torskesektoren ble hardt rammet av finanskrisen. Store lagre hopet seg opp hos norske produsenter i løpet av høsten 2008 og tidlig på vinteren i 2009. Etter hvert stoppet fisket opp på grunn av problemer med å få omsatt fangstene – midt i hovedsesongen. En rekke tiltak ble satt i verk for å holde fisket i gang. Minsteprisen på torsk ble satt ned – både i desember og tidlig i mars. Samtidig ble det gitt økte kredittrammer.

Hva skjer med fangstmønsteret når fartøyene ikke får levere i hovedsesongen? Erfaringene fra 2009 bidrar til å gi økt kunnskap om dette.

Fra vinter til høst

Selv om det var god tilgjengelighet på fisk og økte kvoter, førte store lagre og redusert kjøp av fisk til at vinterfisket etter torsk i 2009 ikke ble like intensivt som vanlig. Fram til mai var det bare landet 126 tusen tonn torsk – mot 146 tusen tonn i 2008. Det innebar en stor utfordring for de norske fiskerne, nesten 120 tusen tonn torsk måtte landes fra mai og ut året dersom

hele kvoten skulle tas. Til sammenligning ble det i samme periode året før landet bare 77 tusen tonn.

Nesten hver uke fram til jul ble det landet mer torsk enn i 2008, og da det nye året ble ringt inn var hele torskekvoten landet. Det er altså mulig å lande mye torsk utenom hovedsesongen. Hvordan gikk dette til?

Fra kyst til hav

Fiske etter torsk utenom vintersesongen innebærer at fiskerne må følge torsken ut i havet, noe som stiller krav til fartøystørrelse og redskap. Det innebærer at kvoter måtte overføres fra de minste fartøyene til de største. Fartøy under 11 meter og Åpen gruppe er to grupper som er dårlig tilpasset et slikt fiske, og måtte overføre kvoter til de større fartøyene. Totalt ble 9 tusen tonn overført. Dette var nødvendig til tross for at det var tilnærmet fritt fiske etter torsk blant de minste fartøyene fra sommeren og ut året.

Fra fersk til frossen

Fiske etter torsk utenom vintersesongen har lavere fangsteffektivitet, og større avstander stiller økt krav til lagring og konservering om bord i fartøyene. Dette gir fortrinn til de fartøyene som kan fryse fangsten ombord. Det er derfor en nær sammenheng mellom andel av landingene som er frossen ombord og andel av torskelandinger på høsten. Dette ser vi også i 2009. Kvantumet ombordfrossen torsk fra norske fartøy økte med 17 tusen tonn fra

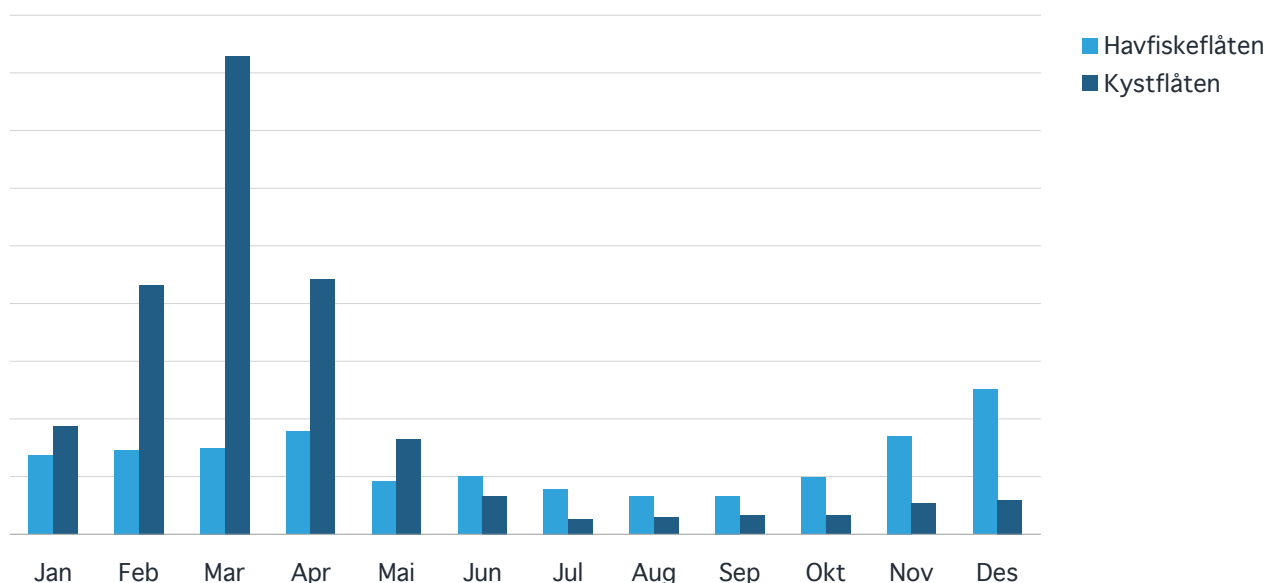
2008 til 2009. Det innebærer at betydelige deler av økningen i torskelandinger fra 2008 til 2009 kom i form av ombordfrossen torsk.

Fra torsk til hyse

En annen viktig dimensjon med fangstmønsteret for torsk er hvordan det påvirker fiske etter andre arter, som hyse og sei. Et intensivt fiske etter torsk på vinteren gir lite bifangst av andre arter. Det er nødvendig med store torskekvoter på sommer og høst for å gjennomføre et fiske etter hyse. Det er derfor en fare for at et intensivt vinterfiske etter torsk kan føre til at mye av hysekvoten blir stående ufisket. Det var tilfellet i 2008.

Fangstmønsteret viser at trålerne, og deler av kystflåten, i 2009 tilpasset seg den nye markedssituasjonen og økte fangstene av hyse betydelig. Mottakssituasjonen for torsk på vinteren bidro dermed til høyere aktivitet på sommeren og høsten og til at hysekvoten ble tatt i 2009. Trålerne økte sin hysefangst fra 28 tusen tonn til hele 66 tusen tonn. Denne sterke økningen er en vesentlig årsak til at fallet i fangstverdi ikke ble så stort som mange fryktet etter det ekstreme prisfallet på torsk i 2009.

For mer informasjon, kontakt Bent Dreyer, Nofima, tel. 77 62 90 23, eller Bjørn Inge Bendiksen, Nofima, tel. 77 62 90 38.

Sesongprofil for landinger av torsk fra norske fartøy i årene 2000-2008